

## הקדמה

# מאת אלוף אבי בלוט, מפקד פיקוד המרכז

"עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל" (יגאל אלון)

צה"ל הוא צבא בן 76 שנה, אך לאמיתו של דבר ותיק בהרבה, שכן הוא חלק מההיסטוריה של עם עתיק יומין, החל מתקופת האבות והשעבוד במצרים, דרך היווצרותו של עם ישראל ותקופת הכיבוש והנחלה בארץ ישראל, וכמובן דרך ימי הבית הראשון והשני והגלויות שבאו לאחריהם. מעבר להיסטוריה זו של אלפי שנים, אי אפשר להתעלם מהשואה שהכחידה שישה מיליון יהודים, ושמאפסה קמנו והקמנו מדינה. כל אלו תרמו למאפייניו של "הצבר הישראלי", וממילא לדמות המפקד בצה"ל.

עולה השאלה מדוע דמות המפקד תפסה מקום חשוב כל כך בארגונים הצבאיים ובצה"ל בפרט. לשאלה זו לטעמי שתי תשובות מרכזיות:

התשובה הראשונה – עם ישראל כבעל היסטוריה עשירה לומד עד כמה למנהיגים היה תפקיד מרכזי בקידום המציאות של העם ושל המדינה בכל תחומי החיים. מנהיגים מופלאים כמשה ויהושע בדור המדבר וכיבוש הארץ, בימי שפוט השופטים דוגמת שמשון או גדעון, שקרא את הקריאה האלמותית שעד היום תלויה בבית הספר לקצינים "ממני תראו וכן תעשו", כדוד ושלמה בימי בית ראשון, ועד יהודה המכבי ושמעון בר-כוכבא. מנהיגים אלה ונוספים היו השראה לבוני המדינה ולמקימי צה"ל, וניכר כי צרכו את תודעת חשיבות דמות המפקד המוביל את לוחמיו לקרב.

התשובה השנייה טמונה ביסוד המנהיגות. היכולת להוביל קבוצת אנשים לפעולה שלא היו עושים בעצמם, וזאת מתוך מתן השראה וללא הפעלת סמכות. הובלה בהשראה יכולה להיעשות רק על ידי מנהיגים בעלי שיעור קומה, אם בזכות דוגמתם האישית, אם בזכות עצם הליכתם בראש הכוח ("אחריי!") ואם בזכות יכולות ותכונות מיוחדות שניחנו בהן (יוזמה, עצמאות, תבונה, יכולת אלתור וכדומה). בסופו של דבר הכול טמון בדמות המפקד, ומכוח

אישיותו מתקיימת הובלה עד לניצחון ולעמידה במשימה המבצעית. אל"ם דרור ויינברג היה המג"ד שלי בגדוד 890 מהיחידה לוחם ועד לתפקיד המ"מ, ובמובנים רבים עיצב את דרכי הפיקודית בבחינת גרסא דינקותא. בנובמבר 2002 נפל כמח"ט יהודה בקרב בראש לוחמיו בסמטת הגבורה בחברון. דרור הוביל את גדוד 890 להישגים ניכרים ולמצוינות באימונים ובלחימה, ושנים לאחר נפילתו ניסיתי לנתח בהסתכלות לאחור מה היה הסוד מאחורי דמותו הייחודית כמפקד, שכל כך חיברה את כולנו והביאה אותנו להישגים הגבוהים. ראשית לכול, הייתה זאת תחושה בסיסית של ענווה ושל שליחות, בבחינת עמידה מול מטרה שהיא גדולה מכל אחד מאיתנו, ושעלינו להשקיע את כל מרצנו כדי שתתגשם. מעבר לכך זיהיתי ארבעה מרכיבים שדרור היטיב לספק בגדוד שגרמו למוטיבציה מיוחדת בקרב המפקדים והלוחמים בגדוד: ראשית, הגדוד נתפס כנבחרת מצוינת ומנצחת, וכל אחד רוצה להשתייך לנבחרת שכזו; שנית, הובהר כי הגדוד עושה דברים גדולים ומשמעותיים לביטחון המדינה; שלישית, לכל פרט יש תפקיד חשוב בגדוד; רביעית, הפרט איננו שקוף והוא יקר למפקדיו. דרור כמפקד קרא לנו בשמותינו ודאג לשלומנו. הוא היטיב ליצור תחושה שהגדוד הוא מועדון סגור ואקסקלוסיבי ושהוא נותן לנו את מטריית ההגנה הנדרשת. בהמשך דרכי הצבאית פגשתי מפקדים ופקודים שימשו לי השראה דומה, ודמותם כמפקדים הניעה את המסגרת שתחתם למצוינות ולניצחון.

ב-7 באוקטובר 2023 נכפתה עלינו מלחמה לאחר ההתקפה הנפשעת של חמאס. אלו ימי מבחן, ואנו עדים לגילויי גבורה מופלאים ומעוררי השראה של מפקדים ולוחמים שמכוח אישיותם ודמותם, כמו גם פועלם, כותבים את הפרקים החדשים של תולדות עם ישראל ומדינת ישראל. בדומה לאל"ם ויינברג, שהיה המפקד הבכיר ביותר שנפל במהלך האינתיפאדה השנייה, גם בחרבות ברזל נפלו מפקדים בכירים, ובהם ארבעה אל"מים בשירות סדיר: אסף חממי, מח"ט דרומית, שקפץ מהאוגדה ונפל בקרב גבורה ליד קיבוץ נירים; יהונתן שטיינברג, מח"ט הנח"ל, שנפל בקרב מול מחבלי חמאס בדרכו לכרם שלום; רועי לוי, מפקד היחידה הרב-ממדית, שנפל בקרב בקיבוץ רעים; ויצחק בן בשט, מפקד החפ"ק של מח"ט גולני, שנפל בקרב חילוץ בשג'אעיה. ארבעת המפקדים הגיבורים, וכמותם מפקדים ולוחמים רבים שנפלו בקרבות, הם העדות שהשפעת "דמות המפקד" היא מהותית גם בימינו ורלוונטית מאי-פעם.

ספר חשוב זה, שכתב בכישרון רב ד"ר שגיא טורגן, מפרט את מקור היווצרותה של יוזמת המפקד בצה"ל, ואת לגוליה השונים מקום המדינה והקמת צה"ל. בספר דוגמאות רבות ומגוונות, והתקווה היא כי אלו יהיו כלי עבודה לכל מפקד השואף להנהיג מכוח אישיותו. אסיים במילותיו של אלתרמן, שאין מתאימות מהן בהקשר התקופה ונושא החיבור: "אשרי העם אשר בהיות החרב מגינו, ליבו היטב יודע כי אין איתו דמויות עזות ונפלאות מאלה שהושמו שולפיה ושומריה".